

УДК 342.922 (477)

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.2.16>**Павло Гезь,***аспірант кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Актуальність статті полягає в тому, що нормативно-правова основа виступає фундаментом, на якому ґрунтується впорядкування суспільних відносин у чітку організаційну конструкцію. Так, досконалість правових норм, що обслуговують ту чи іншу сферу, зумовлює всебічність та ефективність правового регулювання. Саме правова основа є визначальною у захисті та реалізації людиною її прав, у показниках функціональності органів публічної влади, в існуванні держави загалом. У масиві національного законодавства виокремлюється адміністративний блок, що являє собою потужний інструмент, сфера дії якого поширюється на всі складники суспільного життя. До числа найбільш важливих із них можна віднести сферу державної реєстрації, складність і багатоаспектність якої вимагає існування потужного правового інструменту для забезпечення належного її існування. Статтю присвячено адміністративно-правовому забезпеченню протидії правопорушенням у сфері державної реєстрації в Україні. Визначено поняття адміністративно-правового забезпечення протидії правопорушенням у сфері державної реєстрації. Наголошено на змісті та особливостях адміністративно-правового забезпечення протидії правопорушенням у сфері державної реєстрації. Окреслено перспективи удосконалення протидії правопорушенням у сфері державної реєстрації в Україні. Комплексне удосконалення складників адміністративно-правового забезпечення протидії правопорушенням здатне підняти систему державної реєстрації в Україні на якісно новий рівень. Розглянуто в межах представленого дослідження об'єкти державної реєстрації та норми, якими її врегульовано, дають підстави вважати упорядкування відносин у сфері державної реєстрації недостатнім, що виступає дестабілізуючим фактором у роботі цього правового інституту. Перспективи поліпшення складників адміністративно-правового забезпечення протидії правопорушенням у сфері державної реєстрації в Україні вбачаються у розгляді питання про упорядкування та кодифікацію процедур державної реєстрації, а також посиленні адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень у досліджуваній сфері.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, державна реєстрація, протидія, правопорушення у сфері державної реєстрації.

Постановка проблеми. Нормативно-правова основа виступає фундаментом, на якому ґрунтується впорядкування суспільних відносин у чітку організаційну конструкцію. Так, досконалість правових норм, що обслуговують ту чи іншу сферу, зумовлює всебічність та ефективність правового регулювання. Саме правова основа є визначальною у захисті та реалізації людиною її прав, у показниках функціональності органів публічної влади, в існуванні держави загалом.

У масиві національного законодавства виокремлюється адміністративний блок, що являє собою потужний інструмент, сфера дії якого поширюється на всі складники суспільного життя. До числа найбільш важливих із них можна віднести сферу державної реєстрації, складність і багатоаспектність якої вимагає існування потужного правового

інструменту для забезпечення належного її існування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанням функціонування інституту державної реєстрації в Україні були присвячені праці таких фахівців-правознавців, як С.С. Іванова, А.С. Кеча, Л.П. Котяш, О.В. Красногор, О.С. Луніна, Н.В. Майка, В.В. Нікітіна, К.В. Ростовська, М.О. Самойлова, С.О. Слободянюк, Я.І. Тамаря, О.К. Туркова, А.І. Шинкарук, О.Г. Юшкевич та багатьох інших. Наукові праці на рівні монографічних досліджень останніх років торкаються проблем діяльності суб'єктів у сфері державної реєстрації, правового регулювання окремих процедур або елементів механізму державної реєстрації. Водночас вагомий науковий доробок у зазначеній сфері недостатньо розкриває стан вирішення проблем адміністративно-правової протидії

правопорушенням, що вчиняються у сфері державної реєстрації.

Мета дослідження полягає у розкритті адміністративно-правового забезпечення протидії правопорушенням у сфері державної реєстрації в Україні та виробленні пропозицій для удосконалення відповідної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Для досягнення мети дослідження насамперед необхідно зупинитися на сутності поняття «адміністративно-правове забезпечення» та його відмежуванні від суміжних понять.

Під час дослідження адміністративно-правового забезпечення екологічної безпеки в Україні І.О. Личенко зазначає, що відомі сучасні представники юридичної науки зміст адміністративно-правового забезпечення розкривають через призму процедури регулювання за допомогою норм адміністративного права суспільних відносин, що виникають для та під час реалізації прав і свобод людини та громадянина (І.О. Іерусалімова). Т.Г. Корж-Ікаєва розглядає адміністративно-правове забезпечення як сукупність адміністративно-правових заходів і засобів, спрямованих на створення відповідних умов для ефективної реалізації, охорони, захисту й відновлення порушених прав і свобод, натомість Г.С. Римарчук – як здійснення державою за допомогою правових норм, приписів і сукупності засобів упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорону, реалізацію та розвиток [1, с. 165].

Своєю чергою О.М. Гумін та Є.В. Пряхін відмічають, що адміністративно-правове забезпечення варто розглядати у широкому та вузькому розуміннях. У широкому розумінні адміністративно-правове забезпечення є упорядкуванням суспільних відносин уповноваженими на те державою органами, їх юридичне закріплення за допомогою правових норм, охорона, реалізація і розвиток. Вузьке визначення АПЗ буде змінюватися залежно від того, про які суспільні відносини буде вестися мова. До основних елементів адміністративно-правового забезпечення слід віднести: 1) об'єкт адміністративно-правового забезпечення; 2) суб'єкт адміністративно-правового забезпечення; 3) норми права (норми адміністративного права); 4) адміністративно-правові відносини та їх зміст; 5) гарантії, заходи, засоби, форми та методи адміністративно-правового забезпечення [2, с. 49].

Як бачимо, наукові підходи до розуміння сутності адміністративно-правового забезпечення відрізняються, хоча й мають багато

спільних рис, де ключовим складником виступає нормативне упорядкування певних суспільних відносин.

Щодо співвідношення категорії «адміністративно-правове забезпечення» із суміжними поняттями слушно представляється думка Б.О. Логвиненка, який, посилаючись на великий тлумачний словник сучасної української мови, звертає увагу, що термін «забезпечення» означає постачання чогось у достатній кількості, задоволення когонебудь у якихось потребах; створення надійних умов для здійснення чого-небудь; гарантування чогось; захист і охорону когонебудь або чого-небудь від небезпеки [3, с. 281]. З огляду на це науковець доходить висновку про поглинання поняттям «забезпечення» суміжних понять «захист» та «охорона» [4, с. 24].

Ми поділяємо вищенаведені позиції щодо двоаспектності поглядів на адміністративне правове забезпечення (вузьке та широке), його елементний склад та визначальне положення стосовно суміжних понять «охорона» та «захист».

Що стосується адміністративно-правового забезпечення протидії правопорушенням у сфері державної реєстрації в Україні, то можна визначити його як сукупність засобів і дій, що вчиняються уповноваженими державою суб'єктами у сфері державної реєстрації для формування ефективної системи гарантій реалізації, охорони та захисту відповідних прав.

Обмежуючись рамками дослідження, пропонуємо зупинити увагу на об'єктах державної реєстрації та нормах, якими її врегульовано.

Насамперед визначимо об'єкт адміністративно-правового забезпечення у сфері державної реєстрації. У теорії держави та права об'єкт правовідносин може бути визначений як матеріальні й нематеріальні блага, щодо яких суб'єкти вступають у правовідносини, здійснюють свої суб'єктивні юридичні права і суб'єктивні юридичні обов'язки [5, с. 396]. Відповідно, об'єкти правовідносин у досліджуваному аспекті включають матеріальні та нематеріальні явища та цінності, що обмежені сферою державної реєстрації.

Своєю чергою основними об'єктами реєстраційних процедур пропонується вважати: події; речові права на нерухоме майно; цивільні стани; місце проживання чи перебування; іноземці та особи без громадянства; об'єкти, пов'язані зі здійсненням економічної діяльності; нормативно-правові акти та їх проекти тощо [6, с. 202]. Наведена позиція дещо звужує інститут державної реєстрації, репрезентуючи лише окремі його складники.

Найбільш вдалою нам вбачається думка, відповідно до якої виділяють наступні групи об'єктів державної реєстрації: 1) події (народження, смерть тощо); 2) цивільні стани (укладення та розірвання шлюбу, зміна прізвища, імені та по батькові); 3) фізичні та юридичні особи як носії юридичних прав та обов'язків; 4) учасники виборчих процесів (кандидати на виборну посаду та їх представники, члени виборчих комісій); 5) об'єкти, пов'язані із здійсненням економічної діяльності (правочини, ліцензії, нотаріальна діяльність, фінансові операції, брокерська діяльність, договори, іпотека, випуск цінних паперів та сертифікатів, банківські рахунки, засоби масової інформації тощо); 6) нерухомість (споруди, земельні ділянки тощо); 7) матеріальні об'єкти (цінні папери, транспортні засоби, зброя та боеприпаси, поліграфія, медичні препарати та обладнання, результати науково-дослідної та творчої діяльності, реєстратори розрахункових операцій, товари і послуги, товарно-касові книги, символіка, логотипи, товарні знаки тощо); 8) документи, їх проекти та реквізити (нормативно-правові акти та їх проекти, індивідуальні акти державного управління, статuti, регламенти, державні акти на право власності, довідки, свідоцтва, посвідчення, довіреності, заповіти, технічні умови на продукцію тощо); 9) проекти та програми (інвестиційні, інноваційні проекти, науково-технічні програми тощо); 10) географічні об'єкти (маршрути, лінії закордонного плавання, кваліфіковані зазначення проходження товару) [7].

Вищенаведений перелік найбільш повно представляє все розмаїття об'єктів державної реєстрації. Проте необхідно відмітити, що він є відкритим і динамічним. Виникнення нових складників суспільного життя вимагає коригування процедур державної реєстрації та внесення нових елементів до діючого порядку державної реєстрації. Наприклад, державна реєстрація об'єктів, розташованих у кіберпросторі, космічному просторі тощо. Також варто зауважити, що державна реєстрація не обов'язково має надавати або закріплювати певне право. Може мати місце певне обмеження у реалізації права або його скасування, що також засвідчується визначеною процедурою.

Переходячи до нормативно-правових актів, положення яких урегульовують здійснення реєстраційних процедур у різних сферах суспільного життя, можна навести позицію (В.В. Галунько, П.В. Діхтієвський, О.В. Кузьменко, С.Г. Стеценко та ін.), де базовими визначено такі закони України: «Про державну реєстрацію юридичних осіб,

фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», «Про державну реєстрацію актів цивільного стану», «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», «Про Державний реєстр виборців» тощо [6, с. 203].

Враховуючи значний обсяг нормативно-правових джерел, що утворюють нормативну основу інституту державної реєстрації в Україні, нами пропонується підхід, відповідно до якого нормативно-правові акти буде класифіковано залежно від рівня їх юридичної сили. Такими визначено такі: 1) Конституційний рівень (Конституція України); 2) Міжнародний рівень (Конвенція про реєстрацію об'єктів, що запускаються в космічний простір); 3) Законодавчий рівень (Закон України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану»); 4) Підзаконний рівень (Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися відділами державної реєстрації актів цивільного стану»); 5) Відомчий рівень (Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Інструкції про порядок обчислення та справляння державного мита»).

У нормативно-правовому масиві щодо протидії правопорушенням у сфері державної реєстрації ключову роль відведено актам адміністративно-деліктного законодавства. Головним тут виступає Кодекс України про адміністративні правопорушення, що являє собою універсальний правовий інструмент (містить норми як матеріального, так і процесуального права) щодо адміністративної протидії правопорушенням у сфері державної реєстрації в Україні [8]. Варто погодитись із тим, що адміністративні санкції за правопорушення у сфері державної реєстрації не виступають сьогодні ефективним засобом «перевиховання» правопорушників. Це зумовлено недостатнім обсягом негативних наслідків, яких зазнає особа, що вчинила адміністративне правопорушення у сфері державної реєстрації.

Висновки

Розглянувши окремі складники адміністративно-правового забезпечення протидії правопорушенням у сфері державної реєстрації в Україні, можна вести мову про те, що вона являє собою сукупність засобів і дій, що вчиняються уповноваженими державою суб'єктами у сфері державної реєстрації для формування ефективної системи гарантій реалізації, охорони та захисту відповідних прав.

Комплексне удосконалення складників адміністративно-правового забезпечення протидії правопорушенням здатне підняти

систему державної реєстрації в Україні на якісно новий рівень. Розглянуті в межах представленого дослідження об'єкти державної реєстрації та норми, якими її врегульовано, дають підстави вважати упорядкування відносин у сфері державної реєстрації недостатнім, що виступає дестабілізуючим фактором у роботі цього правового інституту. Перспективи поліпшення складників адміністративно-правового забезпечення протидії правопорушенням у сфері державної реєстрації в Україні вбачаються у розгляді питання про упорядкування та кодифікацію процедур державної реєстрації, а також посиленні адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень у досліджуваній сфері.

Список використаних джерел:

1. Личенко І.О. Поняття та ознаки адміністративно-правового забезпечення екологічної безпеки в Україні. *Вісник національного університету «Львівська політехніка». Серія Юридичні науки*. 2017. № 876. С. 163–169.
2. Гумін О.М., Пряхін Є.В. Адміністративно-правове забезпечення: поняття та структура. *Наше право*. 2014. № 4. С. 46–50.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови: укл. і головн. ред. В.Т. Бусел. К.-Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.
4. Логвиненко Б.О. Адміністративно-правові засади медичного забезпечення органів внутрішніх справ України: дис. к.ю.н. 12.00.07. Дніпропетровськ: ДДУВС. 2008. 211 с.
5. Скакун О.Ф. Теория государства и права: учебник. Харьков: Консул. 2000. 704 с.
6. Адміністративне право України. Повний курс: підручник. Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
7. Бурбика М.М., Солонар А.В., Янішевська К.Д. Адміністративне право України: навчальний посібник. 2015. URL: https://pidruchniki.com/79678/pravo/elementi_dozvilnih_provadzhen (дата звернення 08.05.2019)
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 08.05.2019)

Pavlo Hez. Administrative law support of counteraction to offenses in the area of state registration in Ukraine

The relevance of the article is that the legal framework is the foundation on which is based the ordering of social relations in a clear organizational structure. Thus, the perfection of legal norms that serve a particular area determines the comprehensiveness and effectiveness of legal regulation. It is the legal basis that is decisive in the protection and realization of a person's rights, in the indicators of the functionality of public authorities, in the existence of the state as a whole. In the array of national legislation there is an administrative block, which is a powerful tool, the scope of which extends to all components of public life. Among the most important of these is the field of state registration, the complexity and multifaceted nature of which requires the existence of a powerful legal instrument to ensure its proper existence. The article is devoted to the administrative and legal support of counteraction to offenses in the field of state registration in Ukraine. The concept of administrative and legal provision of counteraction to an offense in the field of state registration is defined. The content and peculiarities of the administrative and legal provision of counteraction to the offense in the field of state registration are emphasized. The prospects for improving the counteraction to offenses in the field of state registration in Ukraine are outlined. Comprehensive improvement of the components of administrative and legal support for combating offenses can raise the system of state registration in Ukraine to a qualitatively new level. The objects of state registration and the norms regulated by the present study, which regulate it, give grounds to consider the regulation of relations in the field of state registration as insufficient, which is a destabilizing factor in the work of this legal institution. Prospects for improving the components of administrative and legal support for combating offenses in the field of state registration in Ukraine are seen in the consideration of streamlining and codification of state registration procedures, as well as strengthening administrative liability for offenses in the study area.

Key words: administrative-legal support, state registration, counteraction, offenses in the field of state registration.

